

Sygn. akt I CSK 312/06

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 14 grudnia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Zbigniew Strus

w sprawie z powództwa Syndyka Masy Upadłości "S." S.A.

przeciwko Bankowi [...]S.A.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 14 grudnia 2006 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 21 października 2005 r., sygn. akt [...],

1) oddała skargę kasacyjną

2) oddała wniosek pozwanego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo o zapłatę, którym strona powodowa domagała się zwrotu kwoty uzyskanej przez pozwanego Bank już po otwarciu postępowania układowego, pomimo że dług powódki objęty był postępowaniem układowym, a w konsekwencji zakazem spłaty z mocy art. 29 § 1 Prawa o postępowaniu układowym z 1934 r. Sąd ten ustalił, że na zabezpieczenie spłaty kredytu udzielonego powódce przez pozwanego Bank, powódka (cedent) umową z 18.XI.1998 r. przelała na pozwanego (cesjonariusza) swoją wierzytelność przysługującą jej wobec osoby trzeciej – Spółki Akcyjnej „H.”. Nadto Sąd ten ustalił, że postanowieniem z dnia 31 marca 1999 r. Sąd Rejonowy otworzył postępowanie układowe z podania powódki, a postanowieniem z dnia 1 lipca 1999 r. wierzytelność pozwanego Banku z tytułu udzielonego kredytu wciągnięta została na listę wierzytelności. W późniejszym okresie „H.” S.A. przekazywał na rachunek pozwanego Banku kwoty, które pozwanego Bank zaliczał na spłatę udzielonego powódce kredytu.

W ocenie Sądu pierwszej instancji o bezzasadności powództwa przesądza okoliczność, że przepis art. 29 pr. o postępowaniu układowym nie miał zastosowania, ponieważ pozwanego Bank stał się właścicielem przelanej wierzytelności przed otwarciem postępowania układowego i skutki związane z otwarciem postępowania układowego nie dotyczą zaspokojenia się Banku z tej wierzytelności.

Apelację powódki oddalił Sąd Apelacyjny, dzieląc zarówno ustalenia faktyczne jak i dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę roszczenia powódki.

Sąd odwoławczy, powołując się na art. 479¹² § 1 k.p.c., uznał za sprekludowane wnioski dowodowe powódki i jako takie podlegające oddaleniu w przedmiocie dopuszczenia i nieuzasadnionego przeprowadzenia przez Sąd I instancji dowodu z aneksu Nr 5 do umowy kredytowej z dnia 7 maja 1997 r. Jako nie zasługujący na uwzględnienie ocenił Sąd drugiej instancji zarzut naruszenia art. 29 Pr. o postępowaniu układowym uznając, że przepis ten

przewiduje zakaz dokonywania spłaty długów, ale adresowany tylko do dłużnika, którym była powódka, a więc zakaz ten nie dotyczy osób trzecich. W ocenie Sądu Apelacyjnego pozwany Bank przyjął świadczenie nie od powódki lecz od dłużnika nabytej wierzytelności, którym był „H.” S.A., którego zobowiązanie wobec pozwanego Banku wynikało wprost z umowy przelewu wierzytelności z tytułu umowy faktoringowej.

Skarga kasacyjna powódki oparta została na obu podstawach kasacyjnych. Skarżąca zarzuciła naruszenie art. 58 k.c. w zw. z art. 29 Prawa o postępowaniu układowym z 1934 r., a także naruszenie art. 29 Rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 24 października 1934 r. – Prawo o postępowaniu układowym. W ramach drugiej podstawy kasacyjnej zarzucono naruszenie art. 380 k.p.c., art. 382 k.p.c. i art. 366 k.p.c.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej powódka wywodzi, że wynikający z art. 29 Pr. o postępowaniu układowym zakaz spłaty długów objętych postępowaniem układowym odnosi się nie tylko do czynności dokonywanych przez samego dłużnika lecz dotyczy również czynności dokonywanych przez osoby trzecie. Zdaniem skarżącej, celem wymienionego przepisu jest „utrzymanie” stanu zadłużenia dłużnika do czasu wydania rozstrzygnięcia w postępowaniu układowym. W ocenie powódki, spłaty dokonywane Bankowi przez „H.” S.A. spowodowały wygaśnięcie zobowiązania objętego układem, co było niedopuszczalne z mocy art. 29 Pr. o postępowaniu układowym i stanowiło niedozwolone obejście tego bezwzględnie obowiązującego przepisu, skutkujące nieważnością czynności prawnej na podstawie art. 58 § 1 k.c.

Zarzut naruszenia przepisów procesowych uzasadniono niedopuszczalnością wyłączenia w urzędzie przez Sąd Apelacyjny poza zakres zebranego materiału dowodowego aneksu Nr 5 do umowy, z którego to dokumentu Sąd I instancji przeprowadził – choć z naruszeniem art. 479¹² § 1 k.p.c. – dowód na okoliczność braku wymagalności kredytu w chwili otwarcia postępowania układowego.

Pozwany Bank w piśmie procesowym z dnia 27 lipca 2006 r., nazwanym błędnie „Odpowiedź pozwanego na skargę kasacyjną powoda” z powodu

uchybiecia terminowi określone w art. 398⁷ § 1 k.p.c., wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej w całości i o zasądzenie kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym. Zdaniem pozwanego, zaspokojenie następowało nie z majątku powódki, ale z przedmiotu zabezpieczenia znajdującego się już w jego majątku, jako wierzyciela uprawnionego do zaspokojenia z tytułu nabytej wierzytelności. Nadto pozwany wywodzi, że przewidziany w art. 29 Pr. o postępowaniu układowym zakaz spłaty długów odnosi się wyłącznie do dłużnika, a nie do osób trzecich.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie podlegała uwzględnieniu wobec braku w niej uzasadnionych podstaw.

Zarzuty naruszenia przepisów procesowych nie uzasadniają wystąpienia drugiej podstawy kasacyjnej już z tej przyczyny, że strona skarżąca nie twierdzi nawet, iż zarzucana obraza przepisów postępowania była uchybieniem mogącym mieć istotny wpływ na wynik sprawy, która to przesłanka stanowi z mocy art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. niezbędny element współdecydujący o wystąpieniu tej podstawy kasacyjnej. Nadto nie ma racji strona skarżąca, że o naruszeniu wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów procesowych świadczyć ma pominięcie przez Sąd drugiej instancji dowodów, które zostały przeprowadzone przez Sąd pierwszej instancji z naruszeniem ograniczeń wynikających z art. 479¹² § 1 k.p.c. Przepis art. 479¹² § 1 k.p.c. jest normą procesową o charakterze bezwzględnie obowiązującym (v. wyrok SN z dnia 21 kwietnia 2005 r. III CK 541/04, nie publ.), a zatem Sąd odwoławczy może oceniać tylko ten materiał dowodowy, który zgromadzony został zgodnie z regułami wskazanymi w art. 479¹² § 1 i art. 381 k.p.c. (uchwała SN z dnia 17 czerwca 2005 r., III CZP 26/05, OSNC 2006, Nr 6, poz. 63). W konsekwencji powyższego, Sąd drugiej instancji, rozpoznając apelację, zobowiązany jest pominąć dowód przeprowadzony przez Sąd pierwszej instancji z naruszeniem art. 479¹² k.p.c., a dowody przeprowadzone z naruszeniem zasad określonych w tym przepisie nie mogą stanowić podstawy ustaleń faktycznych niezbędnych do oceny zasadności rozpoznawanego roszczenia (wyrok SN z dnia 8 września 2006 r. II CSK 86/06, nie publ.).

W tym stanie rzeczy, wobec braku podstaw do uznania za uzasadnioną drugiej podstawy kasacyjnej, oceny zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego należało dokonać z uwzględnieniem stanu faktycznego będącego podstawą orzekania dla Sądu drugiej instancji.

Zarzut naruszenia art. 29 Rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 24 października 1934 r. – Prawo o postępowaniu układowym (Dz.U. Nr 93, poz. 836 ze zm.), zwanego dalej „Pr. ukł.”, przez błędną wykładnię a w konsekwencji niezastosowanie, okazał się nieuzasadniony. Przepis ten przewidywał zakaz dokonywania spłaty długów, objętych postępowaniem układowym, po otwarciu tego postępowania, a więc precyzyjniej – nie pozwalał na zaspokojenie wierzytelności objętych tym postępowaniem i to niezależnie od sposobu, w jaki miałyby to nastąpić. Z chwilą otwarcia postępowania układowego aktualizował się więc ustawowy zakaz spełniania przez dłużnika świadczeń wynikających z zobowiązań objętych postępowaniem układowym. Bezsporne jest, że postępowaniem układowym objęta została wierzytelność pozwanego Banku z tytułu umowy kredytowej łączącej go ze stroną powodową. Powódka nie mogła więc po dniu 31 marca 1999 r. (data otwarcia postępowania układowego) dokonywać spłaty swojego zadłużenia wynikającego z umowy kredytowej. W orzecznictwie wyrażono stanowczy pogląd, który skład orzekający w niniejszej sprawie podziela, że zakaz określony w art. 29 § 1 Pr. ukł. należało rozumieć jako adresowany do dłużnika, a nie do wierzycieli. O takim określeniu podmiotowego zakresu obowiązywania zakazu, wynikającego z powołanego przepisu, świadczyło usytuowanie tego przepisu w strukturze całego aktu prawnego, tj. bezpośrednio po przepisach dotyczących dłużnika oraz posłużenie się przez ustawodawcę określeniem „spłata długów”. Użycie zatem przez ustawodawcę zwrotu językowego właściwego dla oznaczenia zachowania się dłużnika pozwala przyjąć, że zakaz wynikający z art. 29 § 1 Pr. ukł. dotyczył dłużnika, a nie wierzyciela ani osób trzecich (por. uzasadnienie uchwały SN z dnia 11 września 2003 r., III CZP 53/03, OSNC 2004, Nr 11, poz. 170). Przepis ten nie był więc źródłem zakazu zaspokajania wierzytelności przez własne działanie wierzyciela. Nadto zgodzić się należy z zaprezentowanym w piśmiennictwie poglądem, że wynikający z art. 29 § 1 Pr. ukł. zakaz zaspokajania wierzytelności objętych postępowaniem układowym należało

rozumieć jako wyłączający dopuszczalność zaspokojenia się wierzyciela z majątku dłużnika. Oznacza to, że pomimo objęcia wierzytelności układem wierzyciel mógł zaspokoić się w zakresie wyznaczonym ramami tej wierzytelności, z innej wierzytelności wchodzącej w skład jego majątku, a więc uzyskać zaspokojenie bez dokonywania ingerencji w majątek dłużnika. Z taką sytuacją mamy właśnie do czynienia w niniejszej sprawie. Pozwany Bank zaspokajał się z własnej wierzytelności, która weszła w skład jego majątku w wyniku cesji dokonanej dnia 18 listopada 1998 r. (k. 17 i k. 21 akt), a więc czynności prawnej działanej na ponad cztery miesiące przed otwarciem postępowania układowego. Przepisy Pr. ukł. nie dawały podstaw do uznawania bezskuteczności czynności prawnych działanych przed otwarciem postępowania układowego, w przeciwieństwie do przepisów Prawa upadłościowego z 1934 r., które wyraźnie przewidywały ochronę wierzycieli przed skutkami czynności prawnych działanych przez upadłego w określonych przepisami okresach poprzedzających złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Brak było zatem podstaw do podważania skuteczności cesji dokonanej dnia 18 listopada 1998 r., powodującej przelew przez powódkę własnej wierzytelności przysługującej jej wobec osoby trzeciej („H.” S.A.) na rzecz pozwanego Banku. W konsekwencji przelana w 1998 r. wierzytelność stała się elementem majątku pozwanego Banku, który mógł nią swobodnie dysponować m.in. przez przyjmowanie wpłat od swojego dłużnika, którym w wyniku tej cesji stała się Spółka Akcyjna „H.”. Dokonywane przez ostatnio wymieniony podmiot spłaty długów na rzecz pozwanego Banku nie były oczywiście spłatą długów objętych postępowaniem układowym, bo przedmiotem dokonywanych pozwanemu Bankowi spłat były długi osoby trzeciej, a więc długi nie objęte postępowaniem układowym i w konsekwencji nie objęte zakazem dokonywania ich spłat. Okoliczność na jaki cel pozwany Bank wykorzystywał należne mu od „H.” S.A. i przekazywane przez ten podmiot środki pieniężne stanowiło element suwerennej decyzji wierzyciela, której nie sposób zakwalifikować jako spłaty długów objętych postępowaniem układowym. W sytuacji, w której Sąd Apelacyjny właściwie wyłożył normę art. 29 § 1 Pr. ukł., a w konsekwencji zasadnie uznał brak podstaw do jej zastosowania w stanie faktycznym sprawy, nie można przyjąć, aby kwestionowana przez stronę skarżącą czynność prawna,

będąca źródłem uzyskania przez pozwaną Bank kwot stanowiących przedmiot sporu, była czynnością sprzeczną z prawem, a w konsekwencji dotkniętą sankcją nieważności. W rezultacie zarzut naruszenia art. 58 k.c. przez jego niezastosowanie należało uznać za chybiony.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

Oddalenie wniosku strony pozwanej o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego uzasadnione jest tym, że strona pozwana nie zażądała zasądzenia tych kosztów w odpowiedzi na skargę kasacyjną, ponieważ nie wniosła takiej odpowiedzi w terminie określonym w art. 398⁷ § 1 k.p.c. Błędnie nazwane pismo procesowe pozwanej z dnia 27 lipca 2006 r., wniesione do Sądu drugiej instancji w dniu 28 lipca 2006 r. (data stempla pocztowego – k. 571 akt) nie stanowiło odpowiedzi na skargę kasacyjną, zważywszy, że odpis skargi kasacyjnej strona pozwana otrzymała już w dniu 27 czerwca 2006 r. (k. 563 akt).